

TANULMÁNYOK

Alkalmazott névtan

Kutatási terület, irányok és lehetőségek*

1. Bevezetésképpen

1.1. A tulajdonnevek kategóriája és ennek egyes képviselői egyaránt kihívást jelentenek az elméleti nyelvészetként és az alkalmazott nyelvészetként emlegetett területek művelői számára. A jellemző, s egyúttal sokféleképpen (köztük igencsak ellentétes módokon is) megítélt problémakörök közé számos kérdés tartozik. Így a tulajdonnév mibenlétének, jelentésének, a nyelvi rendszerben, illetve a nyelvelírásban meglévő, illetve betöltendő helyének kérdése; egyebek mellett a tulajdonnevek fordíthatóságának vagy szótárazhatóságának problematikája; de számos gyakorlati kérdést vet fel akár csak a hagyományos utónév-könyvek vagy az online utónévkeresők témája is.

A tulajdonnevek problémakörének termékeny megközelítéséhez a tulajdonneveket mindenesetre olyan nyelvi elemekként érdemes értelmeznünk, melyek gazdag jelentésszerkezettel és sokféle funkcióval, s egyúttal erős szociokulturális beágyazottsággal, illetve dimenzionális (időbeli, térbeli és a nyelvhasználat humán dimenziójához egyaránt kapcsolódó) meghatározottsággal rendelkeznek. Ehhez a szűkebb értelemben vett (ti. rendszer)nyelvészetén túlmutató (makrolingvisztikai, kontextuális nyelvészeti) megközelítést, illetve funkcionális nyelvészeti szemléletmódot (ide értve a dimenzionális nyelvészetét is) kell, illetve célszerű alkalmaznunk. Ez egyúttal az alkalmazott nyelvészet számára is szükséges és megfelelő elméleti háttérrel biztosíthat. (Vö. HOFFMANN 2012, FARKAS 2014a, ill. LADÁNYI 2010, KUGLER 2020.) Témánkat e kiindulópontok előfeltételezésével közelítjük meg a továbbiakban.

1.2. A jelen tanulmány (korábbi változatának konferencia-előadásként való) elkészítését az Alkalmazott Névkutatás című konferenciasorozat idejei, Tíz év távlatából alcímet viselő, 2021 októberében megrendezett alkalma motiválta. A konferenciasorozat jubileumi eseménye kívánatosá tette, hogy az adott kutatási területre, annak problematikájára, aktuális helyzetére tágabb perspektívából és összefoglaló jelleggel is figyelmet fordítsunk. Azzal együtt is, hogy hasonló célkitűzésű összefoglalás készült korábban RAÁTZ JUDIT-nak köszönhetően e szakterületről (RAÁTZ 2015). Itt hivatkozott áttekintése lehetővé teszi

---

* Készült a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásával, az ELTE Tematikus Kiválósági Program „Közösségépítés: család és nemzet, hagyomány és innováció” elnevezésű pályázatának keretében.

ugyanakkor, hogy – a szükségszerű ismétlések mellett – egyes részletekről ezúttal csupán vázlatosabban esszen szó.

Az alkalmazott névtan területének e felmérése aktuális lehet ugyanakkor HOFFMANN ISTVÁN Magyar névkutatás: irányok és perspektívák című friss áttekintésének a szempontjából is. Ez szintén 2021 őszén hangzott el előadásként egy másik rendezvényen, a Magyar Nyelvtudományi Társaság tisztújító közgyűlésén, s jelen tanulmánnyal párhuzamosan lát napvilágot a Magyar Nyelv hasábjain (HOFFMANN 2021). Tekintve, hogy ennek keretében HOFFMANN az alkalmazott névtan tárgyalására közelebbről nem tér ki, bár arra maga is fontos részterületként hivatkozik (HOFFMANN 2021: 387), névkutatásunk aktuális helyzetét bemutató előadásához a jelen írás egyfajta kiegészítésként is szolgálhat.

1.3. Tanulmányom mindenekelőtt az alkalmazott nyelvészet és az alkalmazott névtan mibenlétének, illetve viszonyrendszerének problematikáját tárgyalja. Ezután fordítja figyelmét az alkalmazott névtan mint szakterület bemutatására. Előbb a tudományos szintéren való megjelenéséről, művelésének fórumairól, kereteiről szól; azt követően főbb területeiről, illetve jellemző témaköröiről és újabb eredményeiről ad áttekintést. Nem törekedhet teljességre, részletekbe menő tárgyalásra és elemzésekre, de a főbb szempontokra és témakörökre összpontosítva igyekszik összképét nyújtani a hazai és nemzetközi szinten is további fejlődés előtt álló szakterületnek és az általa megnyitott lehetőségeknek.

2. Alkalmazott nyelvészet és alkalmazott névtan

2.1. Az alkalmazott nyelvészet mibenlétével kapcsolatban eleve sokféle felfogás ismert. A részletekben itt el nem merülve, de hogy az alkalmazott névtan problematikáját ezek fényében értelmezhesük, fő kiindulópontjaim ez ügyben a következőképpen összegezhetők. (A lehetséges megközelítések változatosságára és változásaira l. pl. KIEFER et al. 2001, SIMIGNÉ FENYŐ 2003: 13–42, RAÁTZ 2015.)

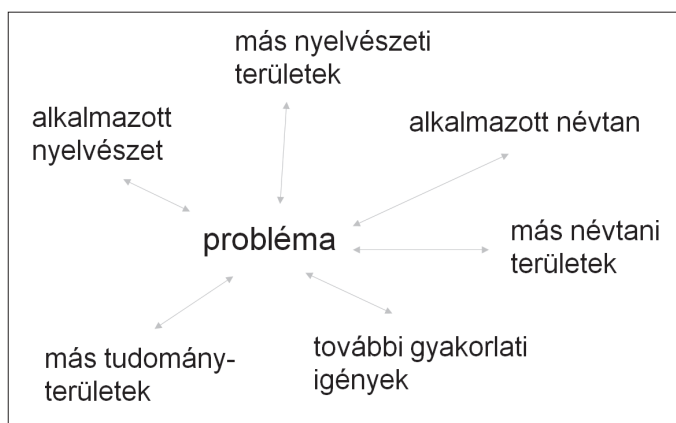
Az alkalmazott nyelvészet gyakorlati, hasznos, közérdekű nyelvészet, mely a felmerülő egyéni, társadalmi, technikai stb. kérdések, igények, problémák megválaszolására, megoldására törekszik. Olyanokéra, amelyek a nyelvvel, nyelvhasználattal kapcsolatosak, illetve a nyelvészeti ismeretek, módszerek, elméletek alapján megközelíthetőek. Megjegyzendő, hogy az alkalmazott nyelvészeti kérdéseket a nyelven kívüli tényezőkhöz is szoros szálak fűzik, így az inter-, illetve a multidiszciplinaritás is fontos szerephez jut velük összefüggésben. Az alkalmazott nyelvészet elmélet és gyakorlat között közvetít, s mindkettővel szoros kapcsolatban áll. Elméleti és alkalmazott nyelvészet között – ha használjuk is ezeket a címkeket – éles határok nem rajzolhatók, s ugyanez mondható el az alkalmazott nyelvészeti kutatások és a gyakorlati alkalmazások összefüggéséről.

A különböző megközelítések szerint az alkalmazott nyelvészet csak nyelvészeti alapon megoldható, vagy egyúttal nem nyelvészeti alapú, de nyelvi jelenségekhez kapcsolódó kérdésekkel is foglalkozik. Bizonyos megközelítésben az alkalmazott nyelvészet fogalma alá egyes nyelvészeti szakterületek sorolandók be, más értelmezésben azonban bármely nyelvtudományi részdiszciplína alkalmazott vetületei értendők alatta. Hangsúlyozandó, hogy – különösen az utóbbi, termékenyebbnek ítélt megközelítésmódot követve – folyamatosan bővülő, formálódó, több szempontból is nyitott területnek tekinthetjük.

Az eddig elmondottak nyomán az alkalmazott névtan fogalmát egyrészt a névtan felől – ahogyan az alkalmazott nyelvészetét a nyelvészet irányából –, másrészt pedig az alkalmazott nyelvészet felől – hasonlóan ahhoz, ahogyan a névtant a nyelvtudomány oldaláról (l. pl. HOFFMANN 2015) – közelíthetjük meg. Az alkalmazott nyelvészet imént sorra vett fő vonásait természetesen is vonatkoztathatjuk az alkalmazott névtan területére is.

2.2. Az alkalmazott névtani jellegű problémák tehát összetett viszonyrendszerben értelmezhetők.

1. ábra: Az alkalmazott névtani kérdések viszonyrendszere

Az ábra az adott gyakorlati problémát a középpontba állítva szemlélteti mindezt. Szempontunkból elsősorban arra utalva, hogy milyen lehetséges, miképpen megnevezhető irányokból közelíthetünk egy-egy konkrét alkalmazott névtani jellegű kérdéshez és annak megoldásához. A nyilak hegye arra is emlékeztetni kíván, hogy ezek a kapcsolatok valójában kétirányúak, ti. az egyes problémák tanulságai ezekben a relációkban, e területek számára egyaránt hasznosíthatók lehetnek. A számba vett különböző területek közt természetesen szintén vannak közvetlen kapcsolatok, de ezekre, valamint e területek elhatárolásának problematikájára az ábra nem próbál kitérni.

A fentebbi ábrát azért is bocsátottam előre, hogy ennek alapján hívjam fel a figyelmet: egy-egy konkrét problémával többféle irányból közelítve, tehát azt többféleképpen keretezve foglalkozhatunk. Egyazon probléma megfogalmazódhat például nyelvészeti vagy névtani, szociolingvisztikai vagy szocioonomasztikai, illetve alkalmazott névtani kérdésként – amiként megfogalmazódhatott korábban is nyelvvelései, alkalmazott nyelvészeti vagy alkalmazott névtani feladatként –, ami a maga értelmében, természetesen, másodlagos kérdésnek számít (vö. GRÉTSY 1973: 473). Fordítsuk azonban figyelmünket most csupán a névtani megközelítésre, a névtan szakterületének belső tagolódása alapján.

Hová soroljuk a névkutatás keretein belül például a terminológia problematikáját, melyet az alkalmazott nyelvészet egyik jellegzetes részterületének szokás tekinteni? Több névtani összefoglaló munkában – s köztük olyanokban, melyeknek alkalmazott

névtani fejezetük is van – a szakterületi terminológia kérdéseit az általános névtan témakörén belül találjuk meg, névelméleti összefüggései és jelentősége okán (l. HOFFMANN 2003: 53–55, SLÍZ 2015: 101–103). Avagy: hol tartjuk számon a tulajdonnevek fordításával kapcsolatos tanulmányokat? Kézenfekvő módon az alkalmazott névtan, esetleg azonban az általános névtan területén is (l. SLÍZ 2015: 97–99, ill. RAÁTZ 2015: 236–237 is). A névfordítás témaköre legjellemzőbben a szinkrón névkutatás, de olykor a történeti névtan hatókörébe sorolható, hiszen problematikája akár történeti anyagra, illetve a vizsgált anyag történetiségére is vonatkoztatható (vö. az alkalmazott nyelvtörténet fogalmával; SZENTGYÖRGYI 2020). Ami pedig a névtan területének további, hagyományosan legjellemzőbb tagolódását, ti. a névfajták szerinti felosztását illeti, vizsgálata a személy- vagy a helynévkutatás, illetve a további névfajták kutatásának részterületére is besorolható lehet. (A névfordítások tényleges szakirodalmára kivevítve mindezeket l. SLÍZ 2015: 98–99.) Az utóbbi megközelítés kapcsán az, hogy a gyakorlati kérdésfelvetések az ún. egyéb névfajták kutatásában a leginkább meghatározók (HOFFMANN 2021: 387), több tényezővel magyarázható; tulajdonképpen arra mutat rá, hogy a nem alkalmazott jellegű kutatások e névfajtáknál hiányoznak (magyar viszonylatban különösen) a leginkább.

Az iménti, talán mellékesnek vagy kitérőnek tűnő fejtegetés abból a szempontból releváns számunkra, hogy a szóban forgó szakterület, ti. az alkalmazott névtan „láthatóságát”, speciális részterületként való azonosítását érinti. Mindez jelen esetben a terület áttekinthetőségét és felmérését, ami pedig jóval fontosabb: annak fejlődését is számottevő mértékben befolyásolhatja.

2.3. Az alkalmazott névtani megközelítés egyrészt ott merülhet fel, ahol a tulajdonnevek, illetve használatuk kérdései képezik magát a megoldandó problémát. Ilyen problémakört jelent például, nyilvánvaló módon, a nevek szótári feldolgozása, helyesírásuk szabályozása vagy a fordíthatóságuk (l. RAÁTZ 2015: 235–237 is). Az alkalmazott névtan kérdése másrészt ott merülhet fel, ahol a tulajdonnevek egy alapvetően nem nyelvi jellegű probléma megoldásának lehetséges (segéd)eszközeiként használhatók fel. Ilyen esetekként értelmezhetők például azok, melyekben a genealógia támaszkodik a személynevek tanúságtételére, vagy a történeti tájrekonstrukció, illetve a környezetvédelem a helynevekre (l. pl. RAÁTZ 2015: 231, PINKE–SZABÓ 2011).

További konkrét példaként gondoljunk a személynevek lehetséges társadalmi és származási, illetve etnikai-kulturális csoportokra utaló jellegére. Alkalmazott névtani kérdésnek számíthat egyrészt a névhasználattal összefüggő diszkrimináció tanulmányozása, illetve a kiküszöbölésére szolgáló intézkedések megalapozása. Alkalmazott névtani vonatkozásúnak tekinthetjük másrészt azokat a tevékenységeket is, melyekben a csoportosajátos személynévhasználat vagy akár az ezekre vonatkozó kollektív névsztereotípiák például a genetikai vizsgálatokban, illetve a diszkriminációkutatásban nyújtanak módszertani segítséget. (A problémakorról l. még később, ill. FARKAS 2015a.) Az említett példák egyúttal a névtan lehetséges segédtudományi szerepére mutatnak rá.

3. Az alkalmazott névtan szakirodalmi megjelenése

3.1. Az alkalmazott névtan mint szakterület az alkalmazott nyelvészeti összefoglaló munkákból gyakorlatilag hiányzik. A nemzetközi névtani kézikönyvekben önállóan, explicit

módon ugyancsak nem jelenik meg, de nem is marad ki belőlük: inkább implicit módon, egyes névfajták és bizonyos kérdéskörök, a névtan más tudományterületekhez való kapcsolatainak tárgyalása során merül fel bennük (l. pl. EICHLER et al. eds. 1995–1996, AINIALA–SAARELMA–SJÖBLOM 2012, HOUGH ed. 2016).

Az alkalmazott névtan az alkalmazott nyelvészet irányából mindenesetre kevésbé szembetűnő szakterületet képez, mely inkább a névtan felől látszik megközelíthetőnek.¹ Ugyanakkor az alkalmazott névtan a jelenkori nemzetközi névkutatáson belül is kifejezetten kevés figyelmet kapó területnek tűnik (vö. pl. NICK 2018: 57) – amellet is, hogy a gyakorlatias jellegű kutatások korántsem hiányoznak a napjaink névanyagával összefüggő munkálatokból (vö. FARKAS 2015b: 32–33).

3.2. A továbbiakban a magyar névkutatás színtereire fordítva figyelmünket elsőként azt érdemes számba venni, hogy miképpen jelent meg az alkalmazott névtan a hazai névtudományi konferenciák előadásainak, illetőleg reprezentatív értékűnek tekinthető konferenciaköteteinek az anyagában (részletesebb áttekintésükre l. RAÁTZ 2015: 228–229). Már csak azért is, mert a szakterület első figyelemre méltó hazai bemutatkozására is ezek kapcsán, mégpedig a II. névtudományi konferencián került sor, 1969-ben. Önálló tematikus egységként, kilenc előadással jelentkezett (KÁZMÉR–VÉGH szerk. 1970: 325–371), melyek alapvetően a tulajdonnevek és az államigazgatás, illetve a hivatalosság, a névadás és névváltoztatás, a névszótárak és további érintett szakterületként a térképészet témaköreit érintették. Ezek élén – emblematis módon, több problémakörre kiterő és a leginkább kidolgozott áttekintésként – LŐRINCZE LAJOS Névtudomány és államigazgatás című (1970) tanulmánya áll. Az alkalmazott névtan azonban a későbbi országos névtudományi konferenciák programjában sem tért vissza önálló tematikus egységként, bár többük megnyitója, illetve zárszava utalt a terület jelentőségére, és akár egyes plenáris, de legalábbis egyes szekcióelőadásai – ha kimondatlanul is – alkalmazott névtani problematikához kapcsolódhattak (bővebben l. RAÁTZ 2015: 228–229).

A 2000-es évek elejétől azonban napvilágot látott néhány olyan figyelemreméltó kötet, mely a maga témakörén belül az alkalmazott névtan kérdésköreinek is külön figyelmet szentelt. Ilyennek tekinthetjük A magyar nyelvi kultúra jelene és jövője című tanulmánykötetet, melyben egy Névkultúra című fejezet is helyet kapott (BALÁZS szerk. 2004. 1: 329–402). Ennek hat tanulmánya a hivatalos hely(ség)nevek, a vasúttal kapcsolatos tulajdonnevek, a határon túli névpolitika, illetve átfogóbban is a jelenkori névkultúra témaköreit tárgyalja. Ugyanakkor HOFFMANN ISTVÁN tudománytörténeti áttekintésének, a Magyar helynévkutatás 1958–2002 című kötetnek az utolsó fejezete az Alkalmazott helynévkutatás cím alatt tárgyalja a jelzett területet (HOFFMANN 2003: 217–228). Ezen belül a hivatalos helynégnévadás, térkép és név, az utcánévadás, valamint a név és iskola, azaz oktatás témaköreit, illetve szakirodalmát veszi számba a szakterületről.

A Magyar névkutatás a 21. század elején című, néhány éve megjelent tanulmánykötet (FARKAS–SLÍZ szerk. 2015) az alkalmazott névtan területét és témaköreit, illetve újabb szakirodalmát ugyancsak önálló fejezetben, mégpedig a névkutatás más részterületeihez hasonlóan és azokkal egyenrangúan veszi számba (RAÁTZ 2015). RAÁTZ JUDIT itt úttörő

¹ Ez valójában nem is meglepő, vö. akár annak a megállapításnak a logikájával, miszerint a névkutatók többet adhatnak hozzá például a tulajdonnév grammatikájának a leírásához, mint általában a grammatika kutatói (Long 1969: 107).

jelleggel² rajzol átfogó igényű képet a magyar alkalmazott névkutatásról, az alábbi témakörökre térve ki: név és genealógia; név és jog; név és művészetek (irodalmi névadás); név és informatika; név és helyesírás; név és fordítás; névhasználat, névízlés, névkultúra; név és iskola, névtani ismeretterjesztés.

A magyar névkutatás bibliográfiája, melynek anyaga az *Onomastica Uralica* sorozatának egyes kötetekben jelent meg, szintén önálló fejezetben veszi számba az e témakörbe tartozónak tekintett magyar szakirodalmat (HLAVACSKA–TÓTH ed. 2001, HLA VACSKA–KOVÁCS ed. 2017), s ennek révén nemcsak a kapcsolódó publikációkról, de az alkalmazott névtan lehetséges tematikai gazdagságáról is megalkotja a maga képét.

Az említett munkák mellett néhány olyan monográfiát és tanulmánykötetet is számba vehetünk immár a 21. század első két évtizedéből, melyek témája az alkalmazott névkutatás körébe sorolható. Mellettük alkalmazott névtani tematikájú előadások, illetve tanulmányok, folyóiratcikkek egyre bővülő sorával számolhatunk, melyeknek korántsem egyedüli, de jellemző publikációs fóruma a *Névtani Értesítő* folyóirat. Ezek jellemzőbb témaköreire a későbbiekben, az alkalmazott névkutatás főbb területeinek számbavétele kapcsán térek majd vissza. Előbb azonban fordítsuk figyelmünket az alkalmazott névkutatás művelésének jellemző színtereire.

4. Az alkalmazott névtan fórumai, művelésének háttere

4.1. Egy tudományos részdiszciplína, így az alkalmazott névtan aktuális szakmai jelenlétével kapcsolatban is fontos kérdés, hogy miképpen van képviselve a kapcsolódó szakterület(ek) konferenciáinak világában.

A magyar alkalmazott nyelvészet legrepresentatívabb konferenciasorozatának, a MANYE-kongresszusoknak a keretében nemegyszer hangzottak el alkalmazott névtani vonatkozású előadások különböző szekciók keretében. Először azonban a 2019-ben megrendezett 27. MANYE-kongresszus alkalmával került be az alkalmazott névtan az előzetesen tervezett és meghirdetett szekciók, illetve témakörök sorába (vö. OLÁH 2021); a gyakorlatot a következő kongresszus is folytatta. Az Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferenciák sorozata nem nevesíti a szakterületet a meghirdetett témakörök közt, és idevágó előadások sem jellemzik ezeket. Az alkalmazott nyelvészet szélesebb merítésű egyetemi hallgatói konferenciáin mindenesetre elő-előfordulnak alkalmazott névtani vonatkozásokkal bíró előadások, ahogyan egyébként, alkalmilag, további szakterületek konferenciáin is.

A nemzetközi névkutatás reprezentatív konferenciasorozatának számító, háromévente megrendezett ICOS-kongresszusok programjában rendszerint nem kapott helyet önálló alkalmazott névtani szekció, a vonatkozó témák más szekciók keretében jelentek meg. A 2017-ben Debrecenben megrendezett 26. kongresszuson viszont az egyik plenáris előadás témája mellett a szekciók sorában, továbbá az öt tematikus szimpózium egyikeként – egy kerekasztal-beszélgetéssel kiegészítve – is megjelent az alkalmazott névtan a programban (FARKAS 2017: 144). A rákövetkező, ez idáig utolsó ICOS-kongresszus viszont visszatért a korábbi, az alkalmazott névtani témákat különböző szekciók anyagába soroló – szakmailag természetesen ugyancsak legitim – gyakorlathoz. A nemzetközi szintéren ugyanakkor

² Itt hivatkozhatunk a teljesség kedvéért egy alkalmazott nyelvészeti tanulmánykötetben korábban megjelent, A névtan és az alkalmazott nyelvészet kapcsolódási pontjai címet viselő rövid közleményre (NEMESNÉ KIS 2004) is, mely azonban megközelítésmódját, fókuszáltságát és tényleges tartalmát tekintve is kevésbé járulhatott hozzá a problémakör tisztázásához.

olyan szakmai konferenciákat is láthatunk megvalósulni, amelyek az alkalmazott névkutatás egyik vagy másik területét állítják a fókuszba (név és jog, tulajdonnevek a gazdasági életben, nevek és turizmus stb.).

A magyar névkutatás hagyományosan legfontosabb seregszemléinek, az országos névtudományi konferenciáknak a programjában – a fentebb már említett módon, az 1969. évi II. konferenciának a kivételével – nem kapott önálló figyelmet a tárgyalt szakterület. Hasonló megállapítást tehetünk általában az országos névtudományi konferenciák megrendezése közötti időszakokban megtartott kisebb formátumú, illetve az utóbbi egy-másfél évtizedben megindított tematikus névtani konferenciasorozatoknak a vonatkozásában is. Alkalmazott névtani problémákkal persze ezek keretében is találkozhatunk, esetleg a konferenciaprogram fókuszába is állítva. Utóbbira példa a Nyitrán 2013-ban egy kutatási programhoz kapcsolódóan megrendezett Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában című rendezvény (BAUKO–BENYOVSZKY szerk. 2013) vagy A nyelvföldrajztól a névföldrajzig című konferenciasorozat Nevek a nyelvpolitikai küzdőterben alcímű 2019-es alkalma (VÖRÖS szerk. 2019).

4.2. A magyar alkalmazott névkutatásnak 2012-től azonban saját konferenciasorozata is van, melynek egyes alkalmai évi rendszerességgel kerülnek megrendezésre. Eredetileg Névtan és terminológia címmel indult, majd Alkalmazott Névkutatás címen folytatódott, minden évben valamely alkalmazott névtani problémakört emelve ki és állítva figyelmének középpontjába. A konferenciasorozat szervezői az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete, a Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, valamint a Magyar Nyelvtudományi Társaság; a korábbi konferenciaalkalmak közreműködője volt továbbá a Károli Egyetem Terminológiai Kutatócsoportja és a Magyar Nyelv Terminológiai Tanácsa. A konferenciasorozat helyszínét kezdetben a Károli Egyetem, majd a szervezésben közreműködő két egyetem felváltva biztosította, illetve biztosítja. Az egyes konferenciákon elhangzott előadások írott változatai többnyire a Névtani Értesítőben, esetleg pedig önálló kötetbe rendezve látnak azután napvilágot.

Az első konferenciaalkalom, amint a címe is utalt rá, a névtani terminológia problematikáját állította a középpontba (bővebben l. BÖLCSKEI–FÖRIS 2012). A tematika azonban gyorsan bővült. A konferenciasorozat alapvető célkitűzésévé a szakterület lehetséges kutatási kérdésköreinek és irányainak, a más szakterületekkel való kapcsolódási pontoknak és az együttműködési lehetőségeknek a felmérése, illetve bemutatása vált. Fontos jellemzői közé tartozik az interdiszciplináris, illetve multidiszciplináris megközelítésmódok alkalmazása mellett a teljes magyar nyelv-, illetve névközösség alkalmazott névtani problémáira irányuló figyelem, az anyaországon kívüli magyar közösségekre, ugyanakkor a hazai kisebbségekre is kiterjedő érdeklődés. A konferenciasorozat eddigi alkalmainak (al)címei a kitűzött témaköröket jelzik: 2012: Névtan és terminológia; 2013: Névtan és egységesítés; 2014: Névtan, fordítás és terminológia; 2015: Személynevek és államigazgatás; 2016: Nevek és identitás; 2017: Nevek és szótárak; 2018: Tulajdonnevek megítélése, kezelése, használata; 2019: Tulajdonnevek: tudományos és laikus alkalmazások; 2020: A tulajdonnevek fordítása; 2021: Tíz év távlatából.³ A sorozat a 2021-ben megrendezett 10. alkalmán

³ A konferenciasorozat egyes alkalmait, illetve a konferenciaprogramokat lásd a szervezésben együttműködő tanszékek honlapján: <https://btk.kre.hu/nyelveszet/index.php/terminologiai-kutatocsoport-termik/nevtan-es-terminologia>, illetve <https://nyelvtort.elte.hu/content/alkalmazott-nevkutatás.t.20167?m=6479> (2021. 10. 11.).

túl a továbbiakban is folytatódik, a tárgyalat témakörök és a nemzetközi látókör bővítését remélhetőleg egyaránt folytatva.

4.3. Ez az alkalmazott névtani konferenciasorozat egy 2011-ben lényegében spontán módon megalakult alkalmazott névtani munkacsoport tevékenységének eredménye. Néhány, egymást régebről jól ismerő, a két említett egyetemen dolgozó kolléga együttes gondolkodásából született meg, részben közös vagy egymással összhangban tervezett kutatási irányokhoz kapcsolódóan. A jellemző kiindulópontot a magyar és a nemzetközi névtani terminológia elméleti és gyakorlati problematikája és az ezzel való tervszerű foglalkozás jelentette (vö. FARKAS 2014b: 15, 19), amelyhez azután a konferenciasorozat megindítása, majd mellé a tematika bővülése kapcsolódott. Az ELTE–KRE specializált munkacsoportja a Hajdú Mihály nevével fémjelzett Névkutató Munkaközösség hagyományaihoz hasonlóan kevésbé formalizált módon – többek közt konkrét pályázatoktól függetlenül – működik.

Az alkalmazott névtan különböző problémaköreivel névkutatók, a nyelvészet egyes részterületeinek művelői és más tudománysszakok képviselői foglalkoznak. A jelenkori tudományos kutatást és a kutatói életpályákat jellemző specializálódás – amellet, hogy a névtanra összességében is vonatkoztatható (HOFFMANN 2021: 387) – az alkalmazott névtant ugyancsak érinti: egyes kollégák kutatási profiljuk, szakmai munkásságuk meghatározásakor immár konkrétan, nevesített módon utalnak e szakterületre is. A magyar alkalmazott névtani kutatások eredményei a hazai és a nemzetközi szakmai szinten egyaránt megjelennek és gyarapodnak.

Az alkalmazott névtan művelői különböző, elsősorban egyetemi kutatóhelyeken működnek. Ennek kapcsán érdemes utalni a szakterület felsőoktatási jelenlétére, amelynek általában a névtan vonatkozásában is erősen behatárolt lehetőségei vannak. Alkalmazott névtan című tantárgy létezik ugyanakkor az ELTE-n az Alkalmazott nyelvészet MA keretében annak 2009-es indulása óta, de hasonló című kurzust választhatnak újabban a Miskolci Egyetem magyartanár szakos hallgatói is. Az alkalmazott névkutatás egyes témái természetesen további egyetemi kurzusok anyagában is megjelenhetnek az egyetemi képzések keretei közt. (A témakőről tágabban l. FARKAS 2015c.)

4.4. A magyar névkutatásnak – számos más, többnyire európai országhoz képest – részleges, illetve bizonyos értelemben hiányos tudományos intézményrendszer áll a rendelkezésére (JUHÁSZ 2015, vö. FARKAS 2015b). Értelemszerűen ez vonatkoztatható összességében az alkalmazott névtan területére is, melynek specializált fórumai – akárcsak az európai névkutatásban – kevésbé vannak.

A különböző tulajdonnévfajtákkal kapcsolatos gyakorlati feladatokat ellátó szakmai testületeknek azonban nemzetközi összehasonlításban számos típusa és lehetősége van (l. pl. FARKAS 2015: 24, 25–26, WALKOWIAK 2016: 87–89, NYSTRÖM 2018: 67–70). Magyar viszonylatban is léteznek olyan hivatalos jellegű, illetve interdiszciplináris szakmai együttműködésen alapuló testületek, amelyek bizonyos gyakorlati, alkalmazott névtani feladatkörök szakmai szempontokat figyelembe vevő ellátására lettek országos szinten életre hívva. Nagyobb hagyományokkal, a 19. század végére visszanyúló előzményekkel rendelkezik közülük a földrajzi nevek gondozása. A napjainkban működő Földrajzinév-bizottság alapvető tevékenysége a Magyarországon hivatalosan használatos földrajzi nevek megállapításával összefüggő feladatokra irányul, illetőleg ezek egy részére korlátozódik (vö.

HOFFMANN 2003: 219–220, BÖLCSKEI 2012: 94–96, MIKESY G. 2016).⁴ A másik fontos terület az utónevek problematikája jelenti. A hivatalos utónévválasztás, az anyakönyvezhető utónevek különösen nagy társadalmi figyelmet kiváltó kérdéskörével az Utónévbizottság foglalkozik, a névnapok (köztük az újabb nevek névnapjainak) kérdésével pedig a Naptári Bizottság (RAÁTZ 2015: 234, 236).⁵ Más névtípusokra, illetve alkalmazott névtani kérdésekre (például a hivatalos családnév-változtatások elbírálására) vonatkozólag hasonló, országos szintű testületek működéséről nem adhatunk számot. Az itt említett és hasonló ügyek kapcsán akár egy átfogó jellegű, országos névbizottság megszervezése mellett is szólhattak (vagy szólhatnának) érvek (vö. MIKESY S. 1959), hasonló testület azonban ma sincs, és korábban sem létezett.

5. Az alkalmazott névtan témaköreinek problematikája

5.1. Az alkalmazott névtan értelmezése, kérdései, hangsúlyai sokat változtak, s az utóbbi időkben is változóban vannak. A már többször emlegetett II. magyar névtudományi konferencia által jellemezhető időszakban, az 1970 körüli években például egyúttal a magyarországi nyelvvelés korabeli „széles koncepciója” alá lehettek jórészt besorolhatók a „gyakorlati névtudományi feladatok”, illetve az „alkalmazott névtan” is (SZÉPE 1971: 269, GRÉTSY 1973: 472–473). Az ezredfordulót követő évek pedig, melyek a hazai névkutatás történetében is újabb korszakot nyitottak (HOFFMANN 2021: 386), a kutatási paletta további kibontását, az alkalmazott névtan nagyfokú erősödését és gazdagodását eredményezték.

5.2. A szakterület körülhatárolásának, lehetséges megközelítéseinek, illetve önálló meghatározásának kérdéseiről a korábbiakban már esett szó. A legfontosabbakra visszautalva: az alkalmazott nyelvészeti oldaláról, annak területeihez kapcsolódóan, vagy a névtan részeről, a névkutatás alkalmazott vetületeként közelítjük-e meg; illetve: a névkutatás területén belül miképpen helyezjük el a részben vagy egészben ide kapcsoló problémaköröket.

Mint láthattuk, önmagában ez utóbbi sem egyszerű, illetve egyértelmű kérdés. HOFFMANN ISTVÁN többször hivatkozott friss tanulmányát idézve „az alkalmazott onomasztikai kutatások körébe tartozik [...] például a térképi névhasználat kérdése vagy a mai keresztnévadás, a családnév-változtatás vagy az irodalmi névadás vizsgálata” (HOFFMANN 2021: 387). A térképi névírás könnyebben besorolhatónak látszik az alkalmazott névtan keretei közé (vö. HOFFMANN 2003: 222–224, MIKESY G. 2019 is). A mai keresztnévadás vizsgálata azonban, véleményem szerint, önmagában elsősorban a szinkrón személynévkutatás témakörébe illeszthető, a családnév-változtatások újabb kutatásának⁶ fő hangsúlyai pedig az újmagyar kori személynév-történet vizsgálatán vannak, miközben persze mindkét témakörhöz szorosan kapcsolódnak alkalmazott névtani megközelítések és vonatkozások is (vö. N. FODOR 2015: 127–128,

⁴ L. továbbá a bizottság aktuális honlapját: <https://kormany.hu/miniszterelnokseg/foldrajzinevbizottsag> (2021. 11. 03.).

⁵ Az előbbiről a működési kereteit biztosító Nyelvtudományi Kutatóközpont honlapján találunk további információkat: <http://www.nytud.mta.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/alapelvek.html> (2021. 11. 03.).

⁶ A 20. század derekától, de főleg a rendszerváltás környékétől számíthatóan; azt megelőzően valóban a korabeli névváltoztatások gyakorlati kérdései álltak a középpontban (vö. KOZMA 2007, FARKAS 2009).

SZILÁGYI-KÓSA 2015: 145–150, RAÁTZ 2015). Az írói névadás témakörét hagyományosan külön névtani részterületként tartjuk számon (vö. pl. T. SOMOGYI 2015, HOUGH ed. 2016: 295–367), ám adott nézőpontból alkalmazott névtani problémakörként is közelíthetünk hozzá.

További, gyakorlati példát idézve: különböző alkalmazott névtani témakörök lehetséges többfelé tagolódását láthatjuk a már hivatkozott magyar névtani bibliográfiákban (HLAVACSKA–TÓTH ed. 2001, HLAVACSKA–KOVÁCS ed. 2017) – jellemző, ám aligha elkerülhető módon.

5.3. Ha az egyes névtani jelenségek felől közelítjük meg a kérdést, az ezekre vonatkozó ismereteink sokféle irányban lehetnek alkalmazhatók. A személynevek lehetséges etnikai háttérre mutató volta például a névviselők származására, nyelvhasználatára, szociokulturális háttérre, életkörülményeire, identitására, szokásokra, attitűdökre stb. utalhat. Korántsem egyértelműen, de nagyobb sokaságra vonatkoztatva láthatólag többé-kevésbé mégiscsak alkalmazhatónak tűnő módon; különösen más, biztosabb információforrások híján. Ilyenekre látunk példákat a névtörténeti, illetőleg népiségtörténeti kutatásokban, újabban akár a genetika területén is. A felhasználási célok, a lehetséges irányok és az alkalmazási területek palettája azonban jóval változatosabb. A megszokottabb alkalmazott nyelvészeti vonatkozásokon lényegesen túlmutató felhasználási területeket idézve a nemzetközi gyakorlatból: társadalmi folyamatok és jelenségek (pl. diszkrimináció és kulturális elfogultság, migráció, népességföldrajz és szegregáció) vizsgálata, közfeladatok ellátása (pl. területfejlesztés, egészségügyi szolgáltatások javítása, nemzetbiztonság), gazdasági, üzleti és politikai tevékenységek (pl. befektetői csoportok megcélzása, célzott marketing), interkulturális kommunikáció stb.⁷ (A témakőről részletesebben l. FARKAS 2015a.)

Ez a fajta, önmagában igen tanulságos sokszínűség mindenesetre lényegesen megnehezíti az adott megközelítésből a vizsgált szakterület módszeres áttekintését.

5.4. Az említett nehézségeket figyelembe véve az alábbiakban elsősorban az alkalmazott nyelvészet jellemző részterületei és problémakörei szerint igyekszem az alkalmazott névkutatás főbb témaköreit felvillantani, illetve a vonatkozó újabb és leginkább jellemző magyar szakirodalommal példázni. Az itt következőkben az elmúlt két évtized, azaz a 2000-es évek elejétől számított időszak néhány fontosabb, illetve tájékoztató értékűnek tekinthető (monografikus, gyűjteményes jellegű, illetve áttekintő igényű, a kapcsolódó szakirodalomhoz továbbvezető, esetleg új, jellemző példát szolgáltató) munkájára hivatkozom csupán. Az alkalmazott névtani szakirodalom korábbi, de részletezőbb felméréseként utalok itt RAÁTZ JUDIT hasonló szemléletű, de nagyobb merítésű tanulmányára is (RAÁTZ 2015). A fontosabb témaköröket elsősorban nem az egyes tulajdonnévfajták, illetve jellemző problematikájuk szerint (ennek lehetőségére a helynevek kapcsán l. HOFFMANN 2003: 217–228), hanem a tulajdonnévfajtákra együttesen kiterjedő igénnyel veszem számba. Az egyes konkrét témák egymáshoz is több-kevesebb szállal kapcsolódhatnak.

Ami az alkalmazott névtan területeinek és feladatainak pontosabb meghatározását és kidolgozását illeti, az a hazai és a nemzetközi kutatások számára egyaránt továbbgondolandó problémakört jelent (vö. RAÁTZ 2015: 228). A feladat alapvető nehézségeit jól jelzik azonban az alkalmazott nyelvészet területeinek áttekintését célzó feldolgozások is.

⁷ Gyakorlati hasznosíthatóságukat egyebek mellett a kapcsolódó nyelvtechnológiai fejlesztések és profitorientált vállalkozások működése is igazolja (FARKAS 2015a: 192–194).

6. Jellemző témakörök

6.1. Meglehetősen karakterisztikus és igen produktív alkalmazott névtani területet jelentenek a nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvi jogok és a tulajdonnevek kapcsolatai, azaz a névtervezés, névpolitika, névjog egymással is összefüggő kérdéskörei; a névadás, névhasználat, névváltoztatás és a hivatalosság összefüggései, szabályozásuk problematikája; a nyelvi menedzselés elméletének, közelebről a névmenedzselésnek a megközelítésében (vö. LANSTYÁK 2015) a tervezett névalakítás témaköre. (RAÁTZ többször hivatkozott tanulmányában szintén a legnagyobb terjedelemben tárgyalt alkalmazott névtani területként; 2015: 232–234.) E területhez kapcsolódik – a korábbiakban már említettek szerint, s tanulságos módon – egyes alkalmazott névtani feladatkörök ellátásával megbízott testületek, bizottságok működése is.

Több, e témakörökbe vágó, önállóan megjelent kiadvánnyal számolhatunk az elmúlt időszakból, melyek szerzői azonban elsődlegesen a jogtudomány felől közelítik meg témájukat. A névjogról széles körű és átfogó jellegű, több névfajtára kiterjedő áttekintésben ír (a szólás-szabadság mellé társítva) könyvében NAVRATYIL ZOLTÁN (2015). A személynévjog területéről ad alapos és módszeres történeti és szinkrón áttekintést, elemzést MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN (2013), míg egy szűkebb problémakör, a magyar állampolgárságért folyamodó külföldi állampolgárok névmódosításának kérdéseiről és kezeléséről tájékoztat gyakorlatias módon egy közelmúltban megjelent kiadvány (NÉMETH szerk. 2020). Egy további speciális kérdéskör, az államnevek problematikája szintén egy kisebb kötetben nyert feldolgozást (TAKÁCS 2015).

Az említett önálló kiadványok mellett nyelvészek, illetve névkutatók számos tanulmánya tárgyalja a szóban forgó témakörök különböző szempontjait, részleteit, az egyes névfajtákkal sajátosan összefüggő kérdéseit (l. RAÁTZ 2015: 232–234). Magyarországi viszonylatban a legjellemzőbb témákat a hivatalos személynevek kérdésköre: elsősorban a keresztnévváltoztatás, a házassági névviselés, kisebb mértékben pedig a családnév-változtatás problematikája, jogi szabályozási háttere és ennek elméleti és gyakorlati összefüggései jelentik. Mellettük a hivatalos helynevek (széles palettájukhoz vö. MIKESY G. 2016) összességében kevesebb szakmai figyelmet kaptak, bár például az utcanévek (utcanévadás és -változtatás) ugyancsak jelentős érdeklődést kiváltó területet képeznek. Különösen jellemző kérdéskört alkot viszont a kisebbségi, ti. határon túli magyar tulajdonneveket, azok állományát, nyelvpolitikai összefüggéseit, standardizálásának kérdéseit, illetve az anyanyelvi névtervezés lehetőségeit és szempontjait érintő témák összessége. Ezek a személynevek és a helynevek, sőt az intézménynevek területén is jellemző problémaköröket alkotnak (áttekintő igénnyel l. pl. LANSTYÁK 2015, BAUKO 2019: 63–90, VÖRÖS 2019). A vonatkozó kutatások mellé, a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózatnak, illetve az egyes országokban működő nyelvi irodáinak és munkatársainak révén, egyúttal közvetlen gyakorlati feladatok járultak: kiemelten a névhatártalanítás programja, azaz a Kárpát-medencei magyar helynévanyag (újra)standardizálására irányuló, továbbá az államnyelvű intézménynevek magyar megfelelőivel kapcsolatos hasonló teendők is.⁸ A helynév-standardizáció témaköre egyébként különösen jó példa arra, hogy hányféle szinten és módon – az ENSZ erre szakosodott szervezetének, illetve szakbizottságainak munkájáig – jelent ez megoldandó feladatokat a témakör szakértői számára (vö. BÖLCSKEI 2012, FALUDI 2013).

⁸ Az ezekről is szóló tanulmányok mellett l. a kapcsolódó internetes oldalakat: <http://termini.nytud.hu>, <http://termini.nytud.hu/index.php/korabbi-programok/helynevek>, http://sztanyi.ro/download/roman_intezmenynevek_magyarul.pdf (2021. 10. 11.).

Az említett témakörök egyúttal mai névkutatásunk egyik legdinamikusabban fejlődő területének, a szocioonomasztikának a hatókörébe tartoznak, mely szakterület első monografikus jellegű feldolgozásai (BAUKO 2015, 2019; GYÖRFFY 2018) szintén az utóbbi évek kutatásainak köszönhetően jelentek meg.

6.2. A tulajdonnevek fordítástudományi problematikájának vizsgálata az ezredfordulót követő időszakban kapott – a nemzetközi és a hazai kutatásokban egyaránt – nagy lendületet, újszerű és érdemi figyelmet, sokoldalú megközelítéssel. Önálló kötetekkel is számolhatunk a témakörben, közelebről hazai tudományos cím-, illetve fokozatszerző eljárások alapjául szolgáló, idegen nyelven készült munkákkal. VERMES ALBERT PÉTER angol nyelvű értekezése (2005a, magyar nyelvű összefoglalását l. VERMES 2005b) a tulajdonnevek fordításának azóta is jellemző kiindulási pontként szolgáló tipológiáját vezette be a szakirodalomba. SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ német nyelven megjelent kötetének (2021) pedig bár nem egyedüli, de lehangsúlyosabb témakörét képezi a nevek fordításának problematikája. Mindkét munka magyar nyelvi párú vizsgálatokon alapszik, s a nemzetközi szintén is jól látható eredményekkel szolgál.

A témakör sok szerző érdeklődését keltette fel, alkalmilag vagy tartósan, s ennek köszönhetően számos önálló tanulmány született és születik a témakörben, különböző szempontok, műfajok, névfajták, nyelvpárok stb. vonatkozásában vizsgálódva (ezekre l. SLÍZ 2015: 97–99, ill. 2019: 14–16). A szóban forgó tematika köré már több kisebb névtani konferencia szerveződött: egy nyitrai rendezvény (l. BAUKO–BENYOVSZKY szerk. 2013), valamint a korábbiakban említett alkalmazott névtani konferenciasorozat két alkalma is (2014, 2020); az utóbbiakon elhangzott előadások jó része később a Névtani Értesítő hasábjain (köztük a jelen folyóiratszám oldalain) látott írott formában napvilágot. A terület kutatásától mindenesetre az elkövetkezőkben is számos eredményt várhatunk.

6.3. A tulajdonnevek lexikográfiai feldolgozásának kérdéskörét a gyakorlatban elsősorban az elkészült új névszótári munkák fémjelzik. Történeti és szinkrón személy-, illetve helynévszótárak – ti. a legfontosabb névfajták vonatkozásában, továbbra is – szép számmal készültek a tárgyalt időszakban, köztük fontos tematikai és lexikográfiai újításokat képviselő munkák is. Módszeresebb számbavételüktől és elemzésüktől itt szükségszerűen el kell tekintenünk, a terület áttekintésére azonban több, részben új és speciális fókuszú tanulmányhoz utalhatjuk a részletek iránt érdeklődőket (átfogó igénnyel l. FARKAS 2012; a történeti hely-, ill. személynévszótárak témakörében pedig KOVÁCS É. 2020, ill. N. FODOR 2020). További gyakorlati vonatkozásaik miatt külön érdemes utalni itt az újszerű típusokat képviselő, online elérhető, illetve informatizált lexikográfiai jellegű munkák körére (vö. FARKAS 2020a: 128–131), s más szempontból a névtani ismeretterjesztés hangsúlyozott igényével készült szótárakra (így enciklopédikus személynévszótárainkra: KnE., CsnE.). Különösen kiemelendők alkalmazott névtani szempontból a kifejezetten praktikus célokat szolgáló névszótári típusok. Legreprezentatívabb képviselőik az utónévkönyvek, illetve -portálok általában (RAÁTZ–SASS 2013, FERCSIK–RAÁTZ 2017), speciálisan pedig a többnyelvű, a hazai vagy a határon túli kisebbségi névhasználatot támogató, új keresztnévszótári típust képviselő kiadványok (vö. NEKU., J. KOVÁCS 2018; ezek problémakörére l. RAÁTZ 2005, BAUKO 2016). Mellettük említendő továbbá a helységnev-azonosító szótárak kategóriája (LELKES 2011³).

Az egyes névszótári munkák mellett azonban több olyan tanulmány is született újabbban, amely a tulajdonnevek lexikográfiai feldolgozásának problematikáját elméleti, illetve általánosabb igényrel és nézőpontból igyekezett vizsgálni. Ilyen tematikájú kiadványként kell kiemelnünk a nemrég megjelent, 14 tanulmányt magába foglaló, Tulajdonnevek és szótárak című kötetet (FARKAS–SLIZ szerk. 2020). Egyes fejezeteinek szerzői a problémakör alapvető elméleti és gyakorlati kérdéseit, a tulajdonnevek egynyelvű, illetve többnyelvű szótárakban való megjelenését, jellemző névszótári típusokat, a magyar tulajdonnevek más nyelvek szótáraiban való kidolgozását, valamint egyes, névtani szempontból fontos köznévtípusok szótári feldolgozásának lehetőségeit tárgyalják. A névtani lexikográfia újabb szakirodalmából külön megemlítendőnek gondolom továbbá, hogy témái közt, a maga tanulságaival együtt, megjelenik a laikus, illetve dilettáns munkák vizsgálata is; ezek a legismertebb és legnépszerűbb névszótári típus, azaz a keresztnévszótárak, s újabbban az online utónévkeresők összességében létező palettáját nagymértékben jellemzik (FARKAS 2019, SLIZ 2020; a problémakörhöz vö. RAÁTZ 2014: 709 is).

6.4. A tulajdonnevek helyesírásának kérdései a helyesírás témakörén belül is elég speciális, a névtani ismeretek bevonását nagymértékben igénylő területet jelentenek. Jól mutatja ezt már első megközelítésben az, hogy újabb helyesírási szabályzatainknak legerjedelmesebb fejezete a kifejezetten a tulajdonnevek írásáról szóló rész; ennek megfelelője az Osiris Helyesírás (OH.) 2004-ben megjelent kézikönyvszerű kidolgozásában a szöveges magyarázó részeknek egyenesen a negyedét teszi ki (amellett, hogy egyéb kapcsolódó kérdéseik további fejezetekben kaptak helyet). További szemléletes példát kínál a földrajzi nevek helyesírásának problematikája, mely valamivel korábban kapott különálló kiadványban újabb kidolgozást (FNH.).

A nevek alapvető szociokulturális meghatározottsága a névtípusok és a névanyag nagyfokú változásérzékenységet is eredményezi, ami az újabb szabályozások számára külön feladatot jelent. A tulajdonnevek helyesírásának szabályozását a névkutatás elméleti eredményeire támaszkodva, az aktuális nyelvhasználat névtani tényei és új jelenségei alapján, valamint az ezeknek megfelelő példázás révén érdemes tovább alakítani (bővebben l. FARKAS 2008). Erre került sor az akadémiai szabályzat legutóbbi kiadásának elkészítése során is, többek közt egyes szabálypontok módosítása, részletesebben tárgyalandó névfajták és -típusok, valamint frissített példasorok segítségével. A jelenleg érvényes, 2015-ben napvilágot látott 12. kiadás (AkH.¹²) megjelenését egyes részletkérdésekkel foglalkozó cikkek (ezekre l. RAÁTZ 2015: 236) tanulságai és egy nyilvános vitanap kapcsolódó előadásai, illetve hozzászólásai (bővebben l. FERCSIK 2008) előzték meg. A szabályzat alapvető névtani szempontjairól, illetve változtatási típusairól külön áttekintés is olvasható (LACZKÓ 2016).

6.5. Ami a névtannak a közoktatásban való megjelenését illeti, a névtani ismeretek jellemzően csak érintőlegesen, illetve indirekt módon – nem utolsósorban a helyesírásuk problematikája révén – kapnak helyet e szintéren (vö. RAÁTZ 2015: 238, KECSKÉS 2018). Ettől függetlenül több olyan tanulmány született az itt tárgyalt időszakban is, mely a névtani ismeretek iskolai keretek közötti átadásának különböző – tantárgyi keretben gondolkodó vagy a tantárgyköziségre építő, többek közt új módszereket és munkaformákat igénybe vevő, kreatív – lehetőségeit, tartalmi-módszertani kérdéseit tárgyalja (újabb számbavételükre is l. KECSKÉS 2018, TAKÁCS–RAÁTZ 2020). Külön említést érdemel mellettük

egy anyanyelvi kompetenciafejlesztő munkafüzet (FERCSIK 2014), melynek tartalmát teljes egészében a fentebb már hivatkozott Keresztnevek enciklopédiájához (KnE.) kapcsolódó feladatok alkotják.

Ide kapcsolódó témakör egyúttal a névkutatás képviselője a felsőoktatásban: a graduális képzésekben való – részleges, illetve speciális – jelenléte, valamint – a hazai névkutatás fellendülésében meghatározó szerepű – doktori iskolákban való megjelenése; ezek kapcsán a szakterület felsőoktatási tankönyveinek, illetve ezek hiányának kérdése. (A probléma-körre l. FARKAS 2015c.)

6.6. A névtani ismeretterjesztés és a névkultúra hagyományosan népszerű témakörei elsősorban a rövidebb közlemények műfajában vannak jelen a szakterület irodalmában. Szemléletes példáját képviselték ezeknek a Nyelv és Tudomány ismeretterjesztő portál cikkei, melyek közt viszonylag nagy számban akadtak a tulajdonnevek témakörével kapcsolatos hosszabb-rövidebb írások (többéves anyagának áttekintésére l. HAINDRICH 2013). Hasonló jellegű cikkek természetesen más kiadványokban, rendszeresen például az Édes Anyanyelvünk hasábjain is jelennek meg. A névtani tematika középpontba állítására a széles körben meghirdetett anyanyelvi pályázatok esetében is többször került sor (BALÁZS–GRÉTSY szerk. 2010, 2013). Az interneten elérhető, önálló névtani ismeretterjesztő oldal indítására szintén ismerünk példákat,⁹ sikeres működtetésük viszont csak folyamatos háttér-munkával lehet biztosítható.

A névkultúra fogalma alatt hagyományosan a névtani ismeretterjesztés tematikájával is érintkező, de azon jóval túlmutató, a szinkrón névkutatás és az alkalmazott névtan más kérdéseivel ugyancsak összefüggő, azonban bizonytalan kontúrokkal rendelkező kérdéskört érthetünk (vö. FARKAS 2004, RAÁTZ 2015: 237–239). A problémakör relevanciájának megfelelően tért ki rá, a korábbiakban már említett módon, a magyar nyelvi kultúra jelene és jövője című munka egy külön fejezetében (BALÁZS szerk. 2004. 1: 329–402). Ebben több szerző speciális fókuszú vagy szélesebb nézőpontú – az alkalmazott névtan területének jó részét lefedni igyekvő – tanulmányai kaptak helyet.

Olyan jellegű ismeretterjesztő összefoglalás ugyanakkor, mint korábban KÁLMÁN BÉLA közismert, több kiadást megért *A nevek világa* (1989⁴) vagy HAJDÚ MIHÁLY *Magyar tulajdonnevek* (1994) című, oktatási segédkönyvnek készült munkája volt, nem készült az elmúlt bő két évtizedben. Hasonlóan ismeretterjesztő jellegű, de jóval szűkebb tematikájú kiadványként így SLÍZ MARIANN *Személynevek a középkori Magyarországon* (2011) címmel megjelent kis kötetére utalhatunk ezúttal. A névszótárak, legalábbis a család- és keresztnévszótárak körében viszont szintén számolhatunk a kifejezetten az érdeklődő nagyközönség és a névtani ismeretterjesztés szempontjait figyelembe vevő újabb szakmunkákkal is (KnE., CsnE.).

6.7. A névtan és a számítógépes nyelvészet közös érdeklődési területének tekinthetjük elsősorban az információkinyeréssel, közelebről az automatikus tulajdonnév-felismeréssel (áttekintően l. SIMON 2008) összefüggő, illetve a kapcsolódó további (pl. a gépi fordítás terén jelentkező) nyelvtechnológiai feladatok ellátását. A tulajdonnevek sajátosságaira vonatkozó ismereteket itt a nyelvtechnológusok hasznosíthatják a különböző jellegű gyakorlati alkalmazásokban (l. pl. PAJZS 2015). Más típusú és érdekes kérdéskört jelenthet viszont

⁹ <https://www.facebook.com/utonevek.utonevportal>, <https://nevallomas.blogspot.com> (2021. 10. 11.)

akár a különféle (bár nem feltétlenül szakmai alapokon álló) névgenerátorok problematikája is (vö. BÖLCSKEI 2020b, PALLAGI 2020).

A másik oldalról nézve, az informatika különösen sok lehetőséget biztosít a névkutatás különböző területei számára. Ide sorolhatók általában a korpuszépítéssel és -elemzéssel, a lexikográfiai jellegű feladatok ellátásával, ilyen típusú alkalmazások kidolgozásával, a térinformatika bevonásával összefüggő lehetőségek. Ezek azonban már inkább a névkutatás alkalmazott nyelvészeti jellegű eszköztárát, módszertanát gazdagítják, s elsősorban ebben az értelemben tekintendők alkalmazott névtani területnek. Az itt említett irányok, lehetőségek mindegyikére látunk jó példákat az utóbbi időszak névkutatásából, és ígéretes további perspektívákkal is számolhatunk. (Összefoglalóan I. RAÁTZ 2015: 34–35; FARKAS 2020a, kül. 128–131, ill. 2020b: 26–28; HOFFMANN 2021: 394, 397.)

6.8. A névtan és a terminológia kapcsolódási pontjai, a már hivatkozott módon, elsősorban elméleti szempontból látszanak fontosnak. Több áttekintő jellegű, illetve elmélet- és problémaorientált tanulmány született a névkutatás terminológiájának témaköréből az utóbbi időszakban, összefüggésben a korábban már ugyancsak említett alkalmazott névtani munkacsoport tevékenységével is. Közülük szempontunkból itt elsősorban azok a munkák a különösen figyelemre méltók, melyek a névkutatás terminológiáját egyúttal a terminológia szakterületének korszerű elméleti és módszertani ismereteivel, illetve eszköztárával közelítették meg (pl. BÖLCSKEI 2017, 2020a).

Az ide kapcsolódó munkálatok legjellemzőbb eredménye az az angol–magyar kétnyelvű kiadvány, mely a nemzetközi és a magyar névtani terminológiai kutatások történetének áttekintése mellett két reprezentatív nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változatát adja közre, illetve ezek elkészítésének tartalmi–módszertani kérdéseit elemzi (BÖLCSKEI–FARKAS–SLÍZ szerk. 2017). A kötet ezáltal a gyakorlati terminológiai tevékenységre ad egyúttal példát a névkutatás területéről. Ehhez kapcsolódik a magyar névkutatók szerepvállalása is az ICOS, azaz a Nemzetközi Névtudományi Társaság terminológiai munkacsoportjában.¹⁰ A névtani terminológiai tevékenységek eredményei elsősorban a névkutatás területén, emellett a különböző diszciplínákat, valamint alkalmazási területeket érintő, illetőleg a különböző nyelvek közötti szakmai érintkezésben nyerne alkalmazást.

6.9. Az alkalmazott névtan jellemzőbbnek tűnő témaköreinek bemutatását a névkutatás és a marketing érintkezési területét képező márkázás (branding) megemlítésével zárjuk. Ide tartozik legkézenfekvőbb módon a márkanevek problematikája, mely nemrég immár (alkalmazott) nyelvészeti megközelítésű monografikus feldolgozásban is részesült (KOVÁCS L. 2019²). Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a márkázás fogalma, mely a tulajdonnév sajátos, összetett jelentésszerkezetének és funkcióinak gazdagságán alapul, s elsősorban bizonyos hozzáadott értékre utal, nem csupán ezzel a tulajdonnévfajttal hozható összefüggésbe. Hasonlóképpen értelmezhető a helynevek, intézménynevek, akár személynevek stb. szempontjából (helymárkázás stb.), sőt adott értelemben, illetve szempontból „mindenre, ami nagybetűvel kezdődik” (vö. PAPP-VÁRY 2013¹: 49). A márkázás témakörének ilyen szemléletű – bár a magyar névtani szakirodalomban még kevésbé ismert – megközelítésével a hazai szinten is már önálló kötetek sora foglalkozik (pl. PAPP-VÁRY 2013¹, ill. a szerző további hasonló művei).

¹⁰ <https://icosweb.net/about-icos/icos-terminology-group> (2021. 10. 11.)

7. Záró megjegyzések. A tulajdonnevekkel kapcsolatos legkülönbözőbb gyakorlati kérdések, feladatok, problémák kezelése a névkutatók, az alkalmazott nyelvészek és további szakterületek képviselői szempontjából egyaránt releváns témakört jelent. Az erre irányuló, az elmúlt időszakban megnövekedett figyelem az alkalmazott névtan karakteresebb megjelenését, megerősödését is magával hozta. Ez, egyebek mellett, a kutatók és diszciplínák közötti további, egyaránt gyümölcsöző – és pedig a névkutatás és az alkalmazott nyelvészet oldaláról egyaránt kézenfekvő – együttműködések kiépítését is elősegítheti és motiválhatja. Az elkövetkező évtizedektől a hazai és nemzetközi szintén mindenestre egyaránt az alkalmazott névtan további, jelentős fejlődését remélhetjük és várhatjuk.

Hivatkozott irodalom

- AINIALA, TERHI – SAARELMA, MINNA – SJÖBLÖM, PAULA 2012. *Names in Focus. An Introduction to Finnish Onomastics*. Studia Fennica Linguistica 17. Finnish Literature Society, Helsinki. <https://doi.org/10.21435/sflin.17>
- AKH.¹² = *A magyar helyesírás szabályai*. 12. kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BALÁZS GÉZA szerk. 2004. *A magyar nyelvi kultúra jelene és jövője 1–2*. Magyarország az ezredfordulón. Stratégiai tanulmányok a Magyar Tudományos Akadémián. Műhelytanulmányok. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest.
- BALÁZS GÉZA – GRÉTSY LÁSZLÓ szerk. 2010. *Régi magyar mesterségek – családneveink tükrében*. Anyanyelvápolók Szövetsége – Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- BALÁZS GÉZA – GRÉTSY LÁSZLÓ szerk. 2013. *Helyneveink érdekességei, tanulságai, népi magyarazatai*. Anyanyelvápolók Szövetsége – Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- BAUKO JÁNOS 2015. *Bevezetés a szocioonomasztikába*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.
- BAUKO JÁNOS 2016. Alkalmazott névtudomány, anyanyelvi keresztnévtervezés Szlovákiában. *Magyar Nyelvőr* 140: 267–278.
- BAUKO JÁNOS 2019. *Társadalom és névhasználat. Magyar névtani kutatások Szlovákiában*. Magyar Névtani Értekezések 8. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék, Budapest. <https://doi.org/10.26546/4891109>
- BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN szerk. 2013. *Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.
- BÖLCSKEI ANDREA 2012. Helynevek standardizációja: alapelvek, terminológiai kérdések a nemzetközi és a magyar gyakorlatban. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 7: 85–102.
- BÖLCSKEI ANDREA 2017. Két nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változata. In: BÖLCSKEI ANDREA – FARKAS TAMÁS – SLÍZ, MARIANN szerk., *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and international onomastic terminology*. International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest. 49–61. <https://doi.org/10.26546/5061110.8>
- BÖLCSKEI ANDREA 2020a. Néhány újabb névtudományi terminusról. *Publicationes Universitatis Miscolcinensis. Sectio Philosophica* 24/1: 66–79.
- BÖLCSKEI ANDREA 2020b. Névgenerátorok az üzleti életben. In: FÖRIS ÁGOTA – BÖLCSKEI ANDREA – HELTAI JÁNOS IMRE szerk., *Nyelv, kultúra, identitás. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a 21. századi információs térben IV. Szociolingvisztika, névtan, nyelvtörténet*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 69–77. <https://doi.org/10.1556/9789634545385>

- BÖLCSKEI, ANDREA – FARKAS, TAMÁS – SLÍZ, MARIANN szerk. 2017. *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and international onomastic terminology*. International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest. <https://doi.org/10.26546/5061110>
- BÖLCSKEI ANDREA – FÓRIS ÁGOTA 2012. Névtan és terminológia. *Névtani Értesítő* 34: 125–126.
- CsnE. = HAJDÚ MIHÁLY, *Családnevek enciklopédiája. Leggyakoribb mai családneveink*. A Magyar Nyelv Kézikönyvei 17. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2010.
- EICHLER, ERNST et al. eds. 1995–1996. *Namenforschung / Name Studies / Les noms propres. Ein internationales Handbuch zur Onomastik / An International Handbook of Onomastics / Manuel international d'onomastique*. HSK. 11.1–2. Walter de Gruyter, Berlin – New York.
- FALUDI ANDREA 2013. Névtan és egységesítés: egy kerekasztal-beszélgetés tanulságai. *Névtani Értesítő* 35: 231–235.
- FARKAS TAMÁS 2004. Névkultúránk helyzete és változásai. In: BALÁZS GÉZA szerk., *A magyar nyelvi kultúra jelene és jövője* 1–2. Magyarország az ezredfordulón. Stratégiai tanulmányok a Magyar Tudományos Akadémián. Műhelytanulmányok. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest. 1: 383–402.
- FARKAS TAMÁS 2008. Hozzájárulás az új akadémiai helyesírási szabályzat tervezetének a tulajdonnevek írásával kapcsolatos szabálypontjaihoz. *Magyar Nyelvőr* 132: 407–416.
- FARKAS TAMÁS 2009. Szempontok, irányok, feladatok és lehetőségek a családnév-változtatások vizsgálatában. In: FARKAS TAMÁS – KOZMA ISTVÁN szerk., *A családnév-változtatások történeteinek időben, térben, társadalomban*. Gondolat Kiadó – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 11–27.
- FARKAS, TAMÁS 2012. Proper Name Dictionaries in Hungary. In: FÁBIÁN, ZSUZSANNA ed., *Hungarian Lexicography II. Monolingual and Special Dictionaries*. Lexikográfiai füzetek 6. Akadémiai Kiadó, Budapest. 307–329.
- FARKAS TAMÁS 2014a. Dimenzionális szemlélet a névkutatásban. Általános kérdések és a családnév-kutatás példája. *Névtani Értesítő* 36: 9–22.
- FARKAS, TAMÁS 2014b. Onomastic Terminology in Hungarian – Situation, Problems and Needs. In: TORT I DONADA, JOAN – MONTAGUT I MONTAGUT, MONTSERRAT eds., *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques. / Names in daily life. Proceedings of the XXIV ICOS International Congress of Onomastic Sciences [Barcelona, 2011]*. Biblioteca Tècnica De Política Lingüística 11. Generalitat de Catalunya, Barcelona. 14–20. <https://doi.org/10.2436/15.8040.01.3>
- FARKAS TAMÁS 2015a. Családnév és etnikum: utak és lehetőségek a magyar és a nemzetközi alkalmazott névtani kutatásokban. In: VÖRÖS FERENC szerk., *A nyelvföldrajztól a névföldrajzig VI. Határtalan nyelvföldrajz. A 2015. május 28–30-i alsóöri névtani tanácskozás előadásai*. Imre Samu Nyelvi Intézet Kiadványai V. UMIZ – Imre Samu Nyelvi Intézet, Unterwart/Alsóőr–Budapest. 187–211.
- FARKAS TAMÁS 2015b. A nemzetközi névkutatás és magyar kapcsolatai. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 23–47.
- FARKAS TAMÁS 2015c. A névtan a felsőoktatásban, az ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszékén. In: BÁRTH M. JÁNOS – BODÓ CSANÁD – KOCSIS ZSUZSANNA szerk., *A nyelv dimenziói. Tanulmányok Juhász Dezső tiszteletére*. ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke, Budapest. 358–367.
- FARKAS TAMÁS 2017. Beszámoló a 26. Nemzetközi Névtudományi Kongresszusról. *Névtani Értesítő* 39: 143–148.

- FARKAS TAMÁS 2019. Keresztnévszótárak és utónévportálok. In: VÖRÖS FERENC szerk., *A nyelvöldrajztól a névöldrajzig X. Nevek a nyelvpolitikai küzdőtérben*. Savaria University Press, Szombathely. 63–80.
- FARKAS TAMÁS 2020a. Nevek, névterek, névadatbázisok – névkutatói megközelítésben. Gondolatok és észrevételek a Nemzeti Névtér programjának kapcsán. In: SZABÓ PANNA – SZÉKELYNÉ TÖRÖK TÜNDE szerk., *Hagyományok és kihívások VIII. Országos Könyvtárszakmai Nap, 2019*. ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Budapest. 125–144. https://doi.org/10.21862/HagyKihiv_2019.125
- FARKAS TAMÁS 2020b. A tulajdonnevek szótári feldolgozásának alapkérdései. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Tulajdonnevek és szótárak*. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 11–36. <https://doi.org/10.26546/4892373.2>
- FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk. 2015. *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest.
- FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk. 2020. *Tulajdonnevek és szótárak*. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. <https://doi.org/10.26546/4892373>
- FERCSIK ERZSÉBET 2008. Változások és változtatások a tulajdonnevek helyesírásában. Az AkH.¹² vitanapjának tulajdonnevekkel foglalkozó előadásáról és a hozzászólásokról. *Névtani Értesítő* 30: 227–230.
- FERCSIK ERZSÉBET 2014. *Keresztnevek. Munkafüzet a Tinta Könyvkiadó Keresztnevek enciklopédiája című kiadványához*. Anyanyelvi Kompetenciafejlesztő Munkafüzetek 3. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- FERCSIK ERZSÉBET – RAÁTZ JUDIT 2017. *Örök névnapló. A mai magyar keresztnevek legteljesebb gyűjteménye*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- FNH. = FÁBIÁN PÁL – FÖLDI ERVIN – HÖNYI EDE, *A földrajzi nevek helyesírása*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998.
- N. FODOR JÁNOS 2015. Történeti személynévkutatás. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 115–144.
- N. FODOR JÁNOS 2020. A történeti személynévszótárak. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Tulajdonnevek és szótárak*. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 145–164.
- GRÉTSY LÁSZLÓ 1973. Nyelvművelésünk és az Anyanyelvi Bizottság. *Magyar Tudomány* 80: 468–476.
- GYÓRFFY ERZSÉBET 2018. *Helynév-szociológia*. A Magyar Névtankönyv Kiadványai 47. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- HAINDRICH HELGA ANNA 2013. Névtani kérdések a nyest.hu-n. *Névtani Értesítő* 35: 237–243.
- HAJDÚ MIHÁLY 2003. *Magyar tulajdonnevek*. Szende Aladár: A magyar nyelv tankönyve középiskolásoknak című könyv tematikus füzetek 3. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- HLAVACSKA, EDIT – KOVÁCS, ÉVA ed. 2017. *Selected Bibliography of the Onomastics of the Hungarian Language 2000–2016*. Onomastica Uralica 9. Debrecen University Press, Debrecen.
- HLAVACSKA, EDIT – TÓTH, VALÉRIA ed. 2001. Hungarian. In: HOFFMANN, ISTVÁN ed., *Selected Bibliography of the Onomastics of the Uralian Languages*. Onomastica Uralica 1a–b. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézete, Debrecen–Helsinki. 1b: 295–427.
- HOFFMANN ISTVÁN 2003. *Magyar helynévkutatás 1958–2002*. A Magyar Névtankönyv Kiadványai 7. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Debrecen.
- HOFFMANN ISTVÁN 2012. Funkcionális nyelvészet és helynévkutatás. *Magyar Nyelvjárások* 50: 9–26.

- HOFFMANN ISTVÁN 2015. A névtan és a társtudományok. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 11–22.
- HOFFMANN ISTVÁN 2021. Magyar névkutatás: irányok és perspektívák. *Magyar Nyelv* 117: 385–402. <https://doi.org/10.18349/MagyarNyelv.2021.4.385>
- HOUGH, CAROL ed. 2016. *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199656431.001.0001>
- JUHÁSZ DEZSŐ 2015. A magyar névkutatás tudományos fórumai, intézményei, tudományos jelenléte. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 49–61.
- KÁLMÁN BÉLA 1989⁴. *A nevek világa*. 4., átdolgozott kiadás. Csokonai Kiadó, Debrecen.
- KECSKÉS JUDIT 2018. Névtudományi ismeretek az újgenerációs, 5–12. osztályos Magyar nyelv tan- könyvekben. Az újratervezés lehetőségei a nemzeti alaptanterv tervezete tükrében. *Névtani Értesítő* 40: 13–27. <https://doi.org/10.29178/nevter.2018.1>
- KIEFFER FERENC et al. 2001. Az alkalmazott nyelvészet fogalma, területei. *Alkalmazott Nyelvtudomány* 1/1: 5–16.
- KNÉ. = FERCSIK ERZSÉBET – RAÁTZ JUDIT, *Keresztnevek enciklopédiája. A leggyakoribb női és férfi- nevek*. A Magyar Nyelv Kézikönyvei 16. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2009.
- KOVÁCS ÉVA 2020. A történeti helynévszótárak. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Tulajdon- nevek és szótárak*. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 133–144. <https://doi.org/10.26546/4892373.8>
- KOVÁCS LÁSZLÓ 2019². *Márka és márkanev. Márkakutatás és nyelvészet – metszéspontok, lehetősé- gek, kihívások*. 2., átdolgozott kiadás. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 197. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- J. KOVÁCS MAGDA 2018. *Magyar–román, román–magyar összehasonlító keresztnévszótár / Dicționar comparativ maghiar–român, român–maghiar al numelor de botez*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.
- KOZMA ISTVÁN 2007. A családnév-változtatás társadalmi funkciói és személyes motivációi Magyar- országon a 19–20. században. In: HOFFMANN ISTVÁN – JUHÁSZ DEZSŐ szerk., *Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói. Nyelv, nemzet, identitás. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelv- szereti előadásai (Debrecen, 2006. augusztus 22–26.)*. Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Debrecen–Budapest. 131–145.
- KUGLER NÓRA 2020. Az alkalmazott nyelvészet és az elméletek. In: FÓRIS ÁGOTA – BÖLCSKEI AND- REA – HELTAI JÁNOS IMRE szerk., *Nyelv, kultúra, identitás. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a 21. századi információs térben IV. Szociolingvisztika, névtan, nyelvtörténet*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 85–90. <https://doi.org/10.1556/9789634545385>
- LACZKÓ KRISZTINA 2016. A tulajdonnévi helyesírás változásai az AkH. 12. kiadásában. *Névtani Értesítő* 38: 181–191.
- LADÁNYI MÁRIA 2010. Az alkalmazott nyelvészet lehetséges funkcionális nyelvészeti háttéréről. In: GECSŐ TAMÁS – KISS ZOLTÁN – TÓTH SZERGEJ szerk., *TI és MI. Alkalmazott nyelvészet és interdiszciplinaritás*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 102. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 100–105.
- LANSTYÁK ISTVÁN 2015. Nyelvalakítás – névalakítás. A tulajdonnevekkel kapcsolatos nyelvi problé- mák kezelése a nyelvmenedzselés-elmélet keretében. In: VÖRÖS FERENC – MISAD KATALIN szerk., *Od jazykovej geografie ku geografii mien V. Interenické vzťahy / A nyelvöldrajztól a névföldraj- zig V. Interenikus kapcsolatok*. Szenczi Molnár Albert Egyesület, Pozsony. 43–75.

- LELKES GYÖRGY 2011³. *Magyar helységnev-azonosító szótár*. Argumentum – KSH Könyvtár, Budapest.
- LONG, RALPH B. 1969. The Grammar of English Proper Names. *Names* 17: 107–126.
- LŐRINCZE LAJOS 1970. Névtudomány és államigazgatás. In: KÁZMÉR MIKLÓS – VÉGH JÓZSEF szerk., *Névtudományi előadások. II. névtudományi konferencia. Budapest 1969*. Nyelvtudományi Értekezések 70. Akadémiai Kiadó, Budapest. 325–337.
- MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN 2013. *Név és jog. A névviselés jogi szabályozásának fejlődése Magyarországon*. Dignitas Iuris Debreceni Iskola. A Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar és a Gondolat Kiadó közös sorozata 12. Gondolat Kiadó, Budapest.
- MIKESY GÁBOR 2016. Földrajzi nevek a közigazgatásban. *Névtani Értesítő* 38: 101–112.
- MIKESY GÁBOR 2019. *Földrajzi nevek a térképeken. Magyar mikrotoponimák vizsgálata térképi források alapján*. Doktori (Phd) értekezés. ELTE BTK, Budapest. <https://doi.org/10.15476/ELTE.2019.181>
- MIKESY SÁNDOR 1960. Országos Névbizottság. In: PAIS DEZSŐ – MIKESY SÁNDOR szerk., *Névtudományi vizsgálatok. A Magyar Nyelvtudományi Társaság névtudományi konferenciája 1958*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 67–68.
- NAVRATYIL ZOLTÁN 2015. *Gondolatok névjegről, szólásszabadságról*. Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest.
- NEKU. = S. DAVID EMESE szerk., *Magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek utónévkönyve*. Aranyhal Kiadó, Budapest, 2004.
- NEMESNÉ KIS SZILVIA 2004. A névtan és az alkalmazott nyelvészet kapcsolódási pontjai. In: TÓTH SZERGEJ – FÖLDES CSABA – FÓRIS ÁGOTA szerk., *Lexikológiai és lexikográfiai látkép. Problémák, paradigmák, perspektívák*. Fasciculi Linguistici Series Lexicographica 3. Generalia, Szeged. 125–128.
- NÉMETH GABRIELLA szerk. 2020. *A névmódosítás mint közfeladat*. Az Országos Fordító- és Fordítás-hitelesítő Iroda kiadványai 1. Offi Zrt., Budapest.
- NICK, IMAN M. 2018. Linguistic Identity Matching. *Names* 66: 56–58. <https://doi.org/10.1080/0027738.2017.1304101>
- NYSTRÖM, STAFFAN 2018. Place-name policies in Scandinavia and elsewhere. *Onomastica Uralica* 14: 65–82.
- OH. = LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFI ATTILA, *Helyesírás*. Osiris Kiadó, Budapest, 2004.
- OLÁH BENCE ATTILA 2021. Nyelv, kultúra, identitás. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a 21. századi információs térben. IV. Szociolingvisztika, névtan, nyelvtörténet. [Ismertetés.] *Névtani Értesítő* 43: 229–230.
- PAJZS JÚLIA 2015. Tulajdonnevek felismerése az Európai Média Monitor magyar moduljának fejlesztésében. *Névtani Értesítő* 37: 239–244.
- PALLAGI ANNA LIZA 2020. Álnevek bővületében. Online álnévgenerátorok vizsgálata. *Névtani Értesítő* 42: 199–212. <https://doi.org/10.29178/nevter.2020.12>
- PAPP-VÁRY ÁRPÁD 2013¹. *A márkanév ereje. Szempontok a sikeres brandépítéshez*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.
- PINKE ZSOLT – SZABÓ BEATRIX 2011. Az Európai Táj Egyezmény történet- és helynévtudományt érintő vonatkozásai. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 6: 213–223.
- RAÁTZ JUDIT 2005. Nemzetiségi utónévkönyvek. [Ismertetés.] *Névtani Értesítő* 27: 322–328.
- RAÁTZ JUDIT 2014. Globalizációs és identifikációs jelenségek a mai magyar keresztnévadásban. In: LADÁNYI MÁRIA – VLADÁR ZSUZSA – HRENEK ÉVA szerk., *Nyelv – társadalom – kultúra. Interkulturális és multikulturális perspektívák I–II. A XXIII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus*

- (*ELTE BTK Budapest, 2013. március 26–28.*) előadásaiból készült tanulmánykötet. A MANYE Kongresszusok Előadásai 10/1–2. MANYE – Tinta Könyvkiadó, Budapest. 2: 708–715.
- RAÁTZ JUDIT 2015. Alkalmazott névtan. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 227–247.
- RAÁTZ JUDIT – SASS BÁLINT 2013. *Utónévkereső [béta]*. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. <http://corpus.nytud.hu/utonevportal>
- SIMIGNÉ FENYŐ SAROLTA 2003. *Bevezetés az alkalmazott nyelvészetbe*. Miskolci Egyetem, Miskolc.
- SIMON ESZTER 2008. Nyelvészeti problémák a tulajdonnév-felismerés területén. In: SINKOVICS BALÁZS szerk., *LingDok 7. Nyelvész-doktoranduszok dolgozatai*. Szegedi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola, Szeged. 181–196.
- SLÍZ MARIANN 2011. *Személynevek a középkori Magyarországon*. Attraktor, Máriabesnyő.
- SLÍZ MARIANN 2015. Általános névtani kérdések. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 93–114.
- SLÍZ MARIANN 2019. A tulajdonnevek fordítása – funkcionális, névelméleti megközelítésben I. A név jellemzői mint a fordítást befolyásoló tényezők. *Névtani Értesítő* 41: 13–39. <https://doi.org/10.29178/nevter.2019.1>
- SLÍZ MARIANN 2020. A laikus keresztnévszótárak. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Tulajdonnevek és szótárak*. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 165–184. <https://doi.org/10.26546/4892373.10>
- T. SOMOGYI MAGDA 2015. Az írói névadás vizsgálata. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 207–226.
- SENTGYÖRGYI RUDOLF 2020. Hasznos nyelvtörténet? Bevezetés az alkalmazott nyelvtörténetbe. In: FÖRIS ÁGOTA – BÖLCSKEI ANDREA – HELTAI JÁNOS IMRE szerk., *Nyelv, kultúra, identitás. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a 21. századi információs térben IV. Szociolingvisztika, névtan, nyelvtörténet*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 79–84. <https://doi.org/10.1556/9789634545385>
- SEPE GYÖRGY 1971. Az alkalmazott nyelvészet ügye. *Magyar Nyelv* 67: 262–270.
- SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ 2015. Mai személynevek kutatása. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 145–164.
- SZILÁGYI-KÓSA, ANIKÓ 2021. *Bewegte Eigennamen. Namenintegration and Namentranslation im Sprachenpaar Deutsch-Ungarisch*. Verlag Dr. Kovač, Hamburg.
- TAKÁCS JUDIT – RAÁTZ JUDIT 2020. Névtan és drámapedagógia: hogyan tanítsunk névtani ismereteket? In: LUDÁNYI ZSÓFIA – JÁNK ISTVÁN – DOMONKOSI ÁGNES szerk., *A nyelv perspektívája az oktatásban. Válogatás a PeLiKon2018 oktatásnyelvészeti konferencia előadásaiból*. EKE Liceum Kiadó, Eger. 111–124. <https://doi.org/10.17048/pelikon2018.2020.111>
- TAKÁCS PÉTER 2015. *A rózsza neve: Magyar Köztársaság*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- VERMES, ALBERT PÉTER 2005a. *Proper names in translation: A relevance-theoretic analysis*. Doktori Értekezések 21. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen.
- VERMES ALBERT PÉTER 2005b. *Proper names in translation: A relevance-theoretic analysis*. *Névtani Értesítő* 27: 311–314.
- VÖRÖS FERENC 2019. Kárpát-medencei névpolitikai seregszámla. In: VÖRÖS FERENC szerk., *A nyelv- földrajztól a névföldrajzig X. Nevek a nyelvpolitikai küzdőtérben*. Savaria University Press, Szombathely. 17–61.

- VÖRÖS FERENC szerk. 2019. *A nyelvöldrajztól a névföldrajzig X. Nevek a nyelvpolitikai küzdőtérben.* Savaria University Press, Szombathely.
- WALKOWIAK, JUSTYNA B. 2016. *Personal Name Policy. From Theory to Practice.* Dysertacje Wydziału Neofilologii UAM w Poznaniu 4. Wydział Neofilologii UAM w Poznaniu, Poznań. <https://doi.org/10.14746/9788394601720>

FARKAS TAMÁS

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7732-2302>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

TAMÁS FARKAS, Applied onomastics. Research areas, directions and opportunities

As an introduction, the study discusses the state of applied linguistics and applied onomastics, their connections with each other, and other disciplines. First, the concept of applied onomastics is approached from the perspective of applied linguistics and onomastic studies. It then examines the appearance and presence of applied onomastics in the scientific arena and the literature, the framework and forums of the discipline in Hungary, including the conference series Applied Onomastics (formerly: Onomastics and Terminology) held annually since 2012. Next, the study emphasizes the possible connections of selected onomastic phenomena and problems and then describes the characteristic subjects of applied onomastics, offering examples of recent Hungarian results. Questions touched upon include: name planning, name policies, names and officiality; translation of proper names; names and lexicography; names and orthography; onomastics in education; dissemination of onomastic knowledge; onomastics and informatics; onomastics and terminology; onomastics and marketing, branding.